

TEXNIKA XAVFSIZLIGINING MAQSADI, VAZIFASI VA AHAMIYATI

Baratova Zuhra

Qarshi tuman 2-sonli kasb-hunar maktabi Mehnat muhofazasi va xavfsizlik
texnikasi fani o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14556958>

Annotatsiya

Mazkur maqola texnika xavfsizligining mazmuni, uning maqsadi va vazifalariga bag'ishlangan. Mehnat muhofazasi qoidalarining amaliy ahamiyati, xavfsizlik choralari, xalqaro va milliy normativ hujjatlar bilan bir qatorda, xavfsizlikni ta'minlashdagi ilg'or yondashuvlar tahlil qilinadi. Shuningdek, texnika xavfsizligining inson hayoti, sog'lig'i va atrof-muhitni muhofaza qilishda tutgan o'rni keng yoritiladi. Maqolada zamonaviy xavfsizlik texnologiyalari va innovatsion usullar haqida ham ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Texnika xavfsizligi, xavf-xatarlarni boshqarish, mehnat muhofazasi, sanoat xavfsizligi, normativ hujjatlar, ISO 45001, ekologik xavfsizlik, innovatsion texnologiyalar.

Inson hayot faoliyati davomida texnik vositalar va texnologiyalardan foydalanish jarayonida xavfsizlik masalasi har doim ustuvor ahamiyat kasb etgan. Texnika xavfsizligi bu – insonni va atrof-muhitni turli texnologik jarayonlar yoki asbob-uskunalarining salbiy ta'siridan himoya qilishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuidir. Ushbu yo'nalishning dolzarbligi, ayniqsa, sanoat rivojlanib borayotgan hozirgi davrda yanada oshib bormoqda. Xavfsizlik choralari nafaqat inson sog'lig'i va hayotini muhofaza qilishni, balki texnik vositalarning samarali ishlashini ta'minlashni ham o'z ichiga oladi.

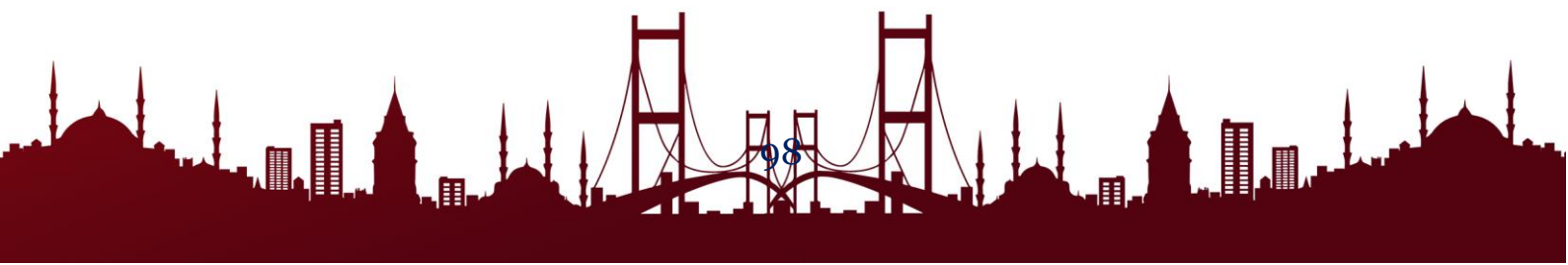
1. Texnika xavfsizligining maqsadi

Texnika xavfsizligining asosiy maqsadi – inson hayoti va sog'lig'ini har qanday xavf-xatardan himoya qilish, ishlab chiqarish jarayonlarida va kundalik hayotda xavfsiz sharoitlarni yaratishdir. Ushbu maqsadga erishish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

1. Xavfsiz ish muhitini yaratish: Ish joylarida xavf-xatarlarni kamaytirish, xodimlar uchun qulay va xavfsiz sharoitlarni ta'minlash.

2. Texnologik xavfsizlikni ta'minlash: Ishlab chiqarish jarayonlarida foydalaniladigan texnologiyalar va uskunalarning xavfsiz ishlashini ta'minlash.

3. Inson omilini minimallashtirish: Xodimlarning bilimsizligi yoki noto'g'ri harakati sababli yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavflarni oldini olish.

4. Favqulodda vaziyatlarni boshqarish: Yuzaga kelishi mumkin bo'lgan avariya yoki xavfli holatlarda tezkor choralar ko'rish va odamlarning xavfsizligini ta'minlash.

2. Texnika xavfsizligining vazifalari

Texnika xavfsizligi qoidalarining samaradorligini ta'minlash uchun quyidagi asosiy vazifalar amalga oshiriladi:

2.1. Xavf-xatarlarni tahlil qilish

Ishlab chiqarish va texnologik jarayonlarda xavf-xatarlarni aniqlash va ularni boshqarish xavfsizlikni ta'minlashning boshlang'ich bosqichidir. Bu jarayonda quyidagilar amalga oshiriladi:

- Texnik va texnologik jarayonlarni to'liq o'rganish.
- Potensial xavf-xatar manbalarini aniqlash.
- Xavflarni minimallashtirish bo'yicha reja tuzish.

2.2. Mehnat muhofazasi bo'yicha qoidalarni ishlab chiqish

Xodimlarning xavfsizligini ta'minlash uchun xavfsizlik qoidalarini ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish zarur. Bu jarayonda quyidagi choralarga e'tibor qaratiladi:

- Xavfsizlik standartlarini yaratish.
- Xodimlarni xavfsizlik qoidalari bilan tanishtirish va o'qitish.
- Amaliyotda xavfsizlik standartlariga qat'iy rioya etilishini nazorat qilish.

2.3. Innovatsion texnologiyalarni qo'llash

Zamonaviy texnologiyalar va xavfsizlik vositalaridan foydalanish xavflarni minimallashtirishda muhim ahamiyatga ega. Bunda quyidagilar amalga oshiriladi:

- Xavfsizlik tizimlarini avtomatlashtirish.
- Sensor va monitoring tizimlarini joriy qilish.
- Masofadan boshqariladigan xavfsizlik vositalaridan foydalanish.

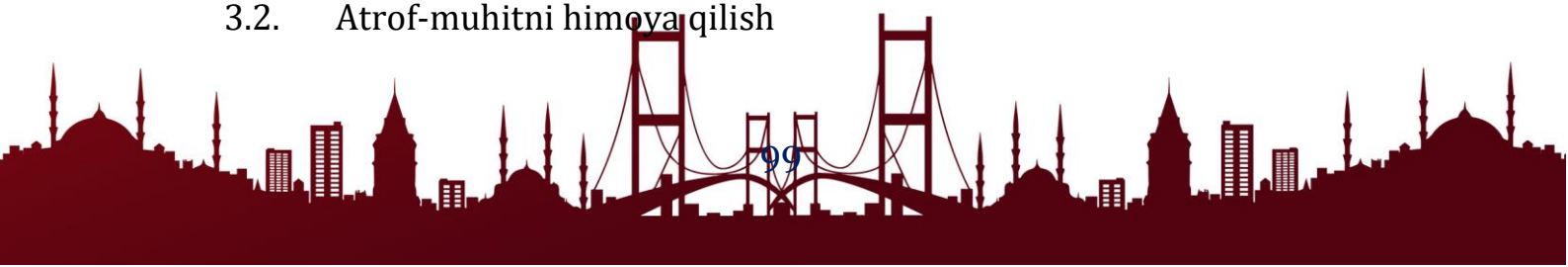
3. Texnika xavfsizligining ahamiyati

Texnika xavfsizligi nafaqat ish joylarida, balki atrof-muhitni himoya qilishda ham muhim ahamiyatga ega. Uning ahamiyatini quyidagi jihatlar orqali ko'rish mumkin:

3.1. Inson hayoti va sog'lig'ini himoya qilish

Xavfsizlik choralari insonning hayoti va sog'lig'ini turli texnik va texnologik xavflardan himoya qilishga qaratilgan. Ish joyida xavfsizlik qoidalariga rioya qilish jarohatlanish va halokat holatlarini sezilarli darajada kamaytiradi.

3.2. Atrof-muhitni himoya qilish

Texnologik jarayonlarning ekologik xavfsizligi tabiatni muhofaza qilishda katta ahamiyat kasb etadi. Xavfli chiqindilar va zararli moddalarning tabiiy muhitga tushishini oldini olish orqali atrof-muhit barqarorligi ta'minlanadi.

3.3. Tashkilotning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash

Avariya yoki boshqa favqulodda holatlarning oldini olish tashkilotning iqtisodiy samaradorligini oshiradi. Bu nafaqat zararlarni kamaytiradi, balki ish jarayonlarini uzluksiz davom ettirishni ham ta'minlaydi.

3.4. Huquqiy muvofiqlik va ijtimoiy mas'uliyat

Texnika xavfsizligiga rioya qilish milliy va xalqaro qonunlarga muvofiqlikni ta'minlaydi. Bu tashkilotning obro'sini oshirib, uning ijtimoiy mas'uliyatli ekanligini namoyish etadi.

4. Xalqaro va milliy standartlarning roli

Texnika xavfsizligini boshqarishda xalqaro va milliy standartlar muhim rol o'ynaydi:

1. ISO 45001: Mehnat xavfsizligi va sog'liqni boshqarish tizimlarini tartibga soluvchi xalqaro standart.
2. OHSAS 18001: Xodimlar uchun xavfsiz va qulay ish muhitini ta'minlash bo'yicha yo'riqnoma.
3. O'zbekistonning mehnat muhofazasi qonunlari: «Mehnat muhofazasi to'g'risida»gi qonun va boshqa normativ hujjatlar xavfsizlik qoidalarini tartibga soladi.

Xulosa

Texnika xavfsizligi bugungi kunda iqtisodiyotning barcha sohalarida dolzarb ahamiyatga ega. Inson hayoti va sog'ligini xavfsiz sharoitlarda ta'minlash nafaqat mehnat muhofazasi bilan bog'liq muhim vazifa, balki ijtimoiy va ekologik mas'uliyatdir. Ushbu maqolada texnika xavfsizligining maqsadi, vazifalari va ahamiyati keng yoritildi. Kelgusida zamonaviy xavfsizlik texnologiyalarini joriy etish orqali ushbu sohani yanada rivojlantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. ISO 45001:2018. Occupational Health and Safety Management Systems – Requirements with Guidance for Use. Xalqaro standart.
2. O'zbekiston Respublikasi Mehnat Kodeksi. Mehnat muhofazasi bo'yicha qonun hujjatlari. Toshkent, 2023.
3. Gavrilov, O. I., Ivanov, S. V. (2020). Industrial Safety and Risk Management in Technological Processes. Moskva: Mashinasozlik nashriyoti.
4. Xasanov, N. (2019). Texnika xavfsizligi va mehnat muhofazasi asoslari. Toshkent: Oliy o'quv yurtlari uchun darslik.

DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN MODERN SCIENCES

International scientific-online conference

5. Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO). Safety and Health at Work: A Vision for Sustainable Prevention. Xalqaro hisobot, 2019.

